

EDELACHTBARE!

Argumentatie in het recht, ter voorbereiding op het schoolexamen Spreekvaardigheid Nederlands

De oefenrechtbank is een verplicht onderdeel van de meeste rechtenstudies. Behalve dat de oefenrechtbank voor studenten een unieke gelegenheid biedt om de spreekvaardigheid te bevorderen, biedt het vak ook de mogelijkheid om kennis te maken met de praktijk. Ans Veltman, docente Nederlands en Filosofie aan de Stedelijke Scholengemeenschap Nijmegen, beschrijft hoe de proefrechtbank op haar school wordt gebruikt voor het trainen van de mondelinge taalvaardigheid.

Ans J. Veltman-van den Bos

In het kader van de aansluiting wvo-wo biedt de rechtenfaculteit van de Katholieke Universiteit Nijmegen aan een aantal scholen in de regio Nijmegen een proefrechtbank aan. Leerlingen kunnen kennismaken met het pleidooi van de aanklager, het verweer van de verdediger en het oordeel van de rechter. De sectie Nederlands van de Stedelijke Scholengemeenschap Nijmegen maakt daar dankbaar gebruik van ter voorbereiding van het debat als onderdeel van het schoolexamen mondelinge taalvaardigheid Nederlands. De opbouw van een goede argumentatie staat centraal. De proefrechtbank leent

zich ook voor vakoverstijgende samenwerking met de vakken economie of maatschappijleer.

Examineisen Mondelinge taalvaardigheid Nederlands 2003-2004

Het schoolexamen mondelinge taalvaardigheid zoals op de SSgN gepraktiseerd, heeft betrekking op de eindtermen van de domeinen B (mondelinge taalvaardigheid), C (schrijfvaardigheid), D (argumentatieve vaardigheden) en F (oriëntatie op studie en beroep).

Na de experimenten tijdens de invoering van de Tweede Fase bleek het debat als onderdeel van het schoolexamen op de SSgN de voorkeur te verdienen

boven groepsdiscussie of monoloog. In alle geledingen wordt deze vorm van spreekvaardigheid gewaardeerd, zowel door docenten als de leerlingen. Het aan strakke regels gebonden debat biedt de kandidaten een goede gelegenheid zich optimaal voor te bereiden. De docent kan met behulp van een leerlingenjury een afgewogen oordeel geven. Bij een debat werkt de docent volgens een vast schema: opbouwbeurt, verweerbeurt en afsluitende samenvatting.

Discussies vinden plaats tijdens de gewone lessen Nederlands. Deze vorm van spreekvaardigheid leent zich echter minder goed voor een gerichte beoordeling in het kader van een schoolexamen, omdat de verschillende meningen minder scherp afgebakend zijn. Voor leerlingen die om een of andere reden kiezen voor de monoloog, blijft die mogelijkheid uiteraard bestaan.

Externe mogelijkheden om debatvaardigheden te vergroten zijn de Nationale Debatkampioenschappen en Het Lagerhuis. De Katholieke Universiteit Nijmegen biedt met de proefrechtbank een prachtige gelegenheid om de tongen te scherpen voor de woordenstrijd. Over deze unieke vorm van debatteren wil ik iets meer vertellen.

Vorbereiding

De leerlingen in de voorlaatste klassen bereiden zich voor op het schoolexamen spreekvaardigheid in de tweede helft van het schooljaar. De kandidaten maken groepjes van minimaal vier, maximaal zes leerlingen. Zij kiezen een onderwerp dat zich leent voor het debat en verdelen onderling de rollen van voor- of tegenstanders.

Vervolgens verzamelen ze achtergrondmateriaal om hun stelling met betrekking tot het gekozen onderwerp te kunnen verdedigen. Daartoe wordt een debattendossier aangelegd, dat toegevoegd wordt aan hun schrijfdossier. Op die manier kan de docent controleren of er inderdaad gewerkt wordt met feitenmateriaal en zakelijke gegevens en niet uitsluitend op emotie en gevoel. Een debat dient vooral een zakelijke aangelegenheid te zijn. Vrijwel elke methode Nederlands biedt goed materiaal om het debat voor te bereiden.

Beoordeling

De beoordeling van het debat, waarbij tweetallen (of drietallen) elkaar met woorden bestrijden, vindt plaats aan de hand van een formulier waarop evenveel juryleden als er debatdeelnemers zijn zowel de individuele debattanten als de gehele groep beoordelen. Deze formulieren en de jurypresentatie leveren een bijdrage aan het rapportcijfer. De docent bepaalt tenslotte het schoolexamen-cijfer voor de individuele leerling. Criteria waaraan de deel-

nemers aan het debat moeten voldoen zijn onder andere:

- goede opbouw van het debat;
- stemgebruik: helder, verstaanbaar, goed articulerend;
- woordkeuze: gevarieerd, adequate termen, zorgvuldig;
- luistert goed naar de tegenpartij;
- gaat goed in op de argumenten van de tegenpartij;
- baseert zijn mening op feiten;
- weet zijn argumenten overeind te houden;
- weet de argumenten van de tegenpartij te ontkrachten;
- maakt goed gebruik van de gegeven tijd: niet te kort (strafpunten), niet te lang (wordt afgehamerd).

Proefrechtbank

Een Proefrechtbank biedt volop gelegenheid om de argumentatietechnieken te oefenen. De rechtenfaculteit van de KUN organiseert met een aantal scholen in de regio een proefrechtbank. Ter voorbereiding voor de proefrechtbank kunnen alle leerlingen uit 5-vwo een hoorcollege Inleidend Recht volgen, waarbij zij aantekeningen moeten maken.

De leerlingen bestuderen vervolgens een aantal casussen. Op die manier raken ze vertrouwd met de juridische taal en verwerven ze inzicht in de wijze waarop een rechterlijk vonnis tot stand komt. Juridische begrippen worden verklaard, de inrichting van de rechterlijke macht in Nederland wordt uitgelegd en het verschil tussen strafrecht en civiel recht komt aan de orde. De leerlingen krijgen te horen hoe ze rechterlijke uitspraken dienen te lezen. Ook krijgen ze tips voor het schrijven van een pleitnota en het houden van een pleidooi.

Tips voor het schrijven van een pleitnota

- Zorg voor een goede aanhef (*Geacht College of Geachte President*).
- Zorg voor een 'knallende' openingszin en een goede afsluiting.
- Maak een onderscheid tussen de feiten, het recht (het wetsartikel) en de conclusie.
- Probeer herhalingen te voorkomen.
- Kom tot een echte conclusie ('*Gezien het hiervoor gestelde vorder ik namens mijn cliënt dat meneer X wordt veroordeeld tot ...*').

Tips voor het houden van een pleidooi.

- Zorg dat je de rechter en de griffier kunt aankijken.
- Overhandig de rechter, de griffier en tegenpartij een pleitnota.
- Spreek de rechter op juiste toon aan (*Geachte President*).
- Praat rustig en met het gezicht naar de rechter gericht.
- Denk aan een goede presentatiehouding.

De docent krijgt van de oefenstof vooraf de uitspraak van de rechters in de genoemde zaken, zodat er een aardige discussie kan ontstaan als leerlingen hun argumentatie vergelijken met die van de rechter in casu.

Zitting proefrechtbank

Voor de zitting van de proefrechtbank melden zich vrijwilligers aan als advocaat. Zij worden bij het voorbereiden van hun pleitnota ondersteund door hun klasgenoten. Het optreden vindt plaats in de aula. Een heuse rechter of wetenschappelijk medewerker van de juridische faculteit vormt met enkele leerlingen een meervoudige Kamer, dat wil zeggen een Kamer met meer dan een rechter.

Tot nu toe bereidden studenten van het pleitgenootschap Rota Carolina zich eveneens voor op de casus. Zij konden na afloop van het pleidooi van de leerlingen hun verhaal naar voren brengen, zodat de leerlingen het verschil konden horen. Waarschijnlijk wordt in de toekomst geen gebruik meer gemaakt van deze studenten, omdat inmiddels de scholen met hun leerlingen een hoog niveau weten te bereiken.

De advocaten van beide partijen dragen een toga en nemen plaats achter een kathedraal. De tribune wordt bevolkt door de overige klasgenoten. De casus die in de openbare zitting van de rechtbank op de rol staat, is elk jaar verschillend en de begeleidende docenten weten niet waartoe de rechter in de jurisprudentie heeft besloten en op welke gronden.

Net als bij hun examendebat kunnen leerlingen zich goed voorbereiden via deskundigen en andere bronnen. Het schrijven van de pleitnota is een waardevolle opdracht voor de hele groep. Men kan in tweetallen werken en deelopdrachten geven.

Als de grote dag daar is, houden de advocaten hun pleidooi, voorafgegaan door de dagvaarding, de conclusie van antwoord, repliek en dupliek. De rechter stelt vragen en wijst na overleg met de andere leden van de rechtbank vonnis.

De pleidooien staan weliswaar volledig uitgeschreven op papier, maar het zal duidelijk zijn dat de voordracht, het bespelen van het publiek en de interactie met de rechtbank ook een rol spelen bij het uiteindelijke resultaat. Het reageren op de tegenpartij wordt tot kunst verheven.

De uitspraak van de rechtbank heeft als basis de wet, maar de strafmaat of de zwaarte van de veroordeling kan zeker beïnvloed worden door het betoog van de advocaten van de eisende of de gedaagde partij.

RECHTSZAKEN

1 De Blokkerzaak betreft een geschil tussen Blokker B.V. en een filiaalhouder over een arbeidscontract. Blokker wil de betreffende man ontslaan, omdat hij naast zijn werk in de winkel betrokken is bij de exploitatie van een seksshop.

2 Onmachtzaak. In deze zaak gaat het om een chauffeur die geestelijk gehandicapt moest vervoeren naar het dagverblijf of naar de werkplaats. Met een van de gehandicaptten heeft hij ontucht gepleegd. Het betreft een zwaar geestelijk gehandicapte volwassen vrouw, die niet verstaanbaar kan praten. De vraag is dan of de gepleegde ontucht strafbaar is en zo ja, onder welke strafbepaling.

3 Kooigevechtenzaak. De burgemeester van 's-Hertogenbosch weigert een evenementenvergunning aan de organisatoren van een kooigevechtentooi.

Er worden vragen bijgevoegd, zodat de leerlingen gericht kunnen werken met het materiaal. De docenten beschikken over de antwoorden, zij moeten kunnen uitleggen waarop de uitspraak is gebaseerd.

Beoordeling

De beloning voor het optreden kan bestaan uit verschillende componenten. Als de sprekers een uitstekende presentatie hebben geleverd, kan de docent besluiten dit optreden te honoreren met een cijfer, dat geldt als schoolexamencijfer. Als de docent of de leerling niet geheel tevreden is, kan de leerling ingeroosterd worden bij de nog te houden reguliere debatten in de klas.

Duidelijk moet zijn dat het een proefrechtbank is. De druk is groot en de omstandigheden zijn ongewoon. Dat kan middelmatige sprekers boven zichzelf uitdrijven, maar ook goede sprekers benadelen. De proefrechtbank biedt een unieke kans om argumentatievaardigheden te trainen en te tonen, maar mag nooit als een verzwaaring van het examen gelden.

Ten behoeve van het schrijfdossier kunnen pleitnota's worden opgezet en uitgeschreven. In het kader van oriëntatie op vervolgstudie en beroep is een kijkje achter de schermen van het juridisch bedrijf een goede zaak. ■